

REDACȚIA:
și
ADMINISTRAȚIA:
Batthyányi utca Nr. 2

Articoli și corespondențe pentru publicare se trimit redacțiunii.

Concursuri, inserțiuni precum și taxele de abonament se trimit Administrației tipografiei diecezane.

BISERICA ȘI ȘCOALA

FOAIE BISERICESCĂ-ȘCOLASTICĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECA.

PREȚUL
ABONAMENTULUI:
PENTRU
AUSTRO-UNGARIA:
Pe un an: 10 cor.
Pe 1/2 an: 5 cor.

PENTRU ROMÂNIA ȘI
STRĂINĂȚATE:
Pe un an 14 franci.
Pe 1/2 an 7 franci.

Telefon pentru oraș și
comitat Nr. 266.

Educația spiritului de întreprindere.

(V) Avântul economic, pe care cu oarecare mândrie îl înregistrăm la sporul anilor din urmă e a se atribui în mare parte oamenilor noștri de inimă presei noastre, care pe lângă știrile politice și culturale neconținut aduce povești economice și îndemn la muncă și în parte indemnurilor streine. Poporul nostru trăind pe urma plugului puțin s'a gândit la valorizarea produselor darnicului pământ îmbogățit prin ostenețele noastre. Alții ne duceau prisosul câștigat în arșița soarelui și ne dădeau în schimb mult mai puțin din lucrurile lor făcute în umbră. Acei cari ne mijlocău acest schimb totdeauna au dus-o bine; trăiau în mijlocul nostru dar felul lor de a înțelege lumea prin faptul că ei ne erau streini, nici când nu l'am pătruns. Exemplele lor nu au prins, sau cel puțin nu în măsura în care s'ar fi putut. Stăruința acestor oameni învingea disprețul nostru la început când veniau între noi și înprotocolă smereniile noastre când rotunzi să duceau dela noi în oraș. În felul acesta am liferat mulți oameni, cari la oraș și în alte împrejurări materiale au putut să se îngrijească mai bine de cât noi de soarta lor.

Dacă cercetăm de ce nu am învățat și noi dela oamenii aceștia, răspunsul e ușor de dat: fiindcă nu aveam școala necesară nu aveam îndemnarea; acești oameni străini altfel să purtau, altfel să gândiau decât noi și credeam că succesul lor e de a se atribui însușirilor pe cari noi nu le avem; străinilor nu le-a stat în interes să ne tradeze și nouă secretul lor; »încearcă!« Poporul nostru cu puținele pretenziuni și inteligența-i naturală sigur ar fi răușit să aibă un negoț puternic dacă s'ar fi îndeletnicit până acum cu el.

Ear când am venit la convingerea, că trebuie să ne întărim economicește, dacă vrem să putem trăi, ne-am năzuit din toate puterile să rehabilităm neglijențele trecutului. Nu aveam oameni cari să fie destul de tari ca fără ajutorul altora să ne ducă cărul înainte. Ne-am asociat mai mulți înși am făcut societăți ca prin puteri unite să ajungem să ne hotărâm noi valoarea muncii noastre. Societățile de felul acesta, de altcum puține la număr au făcut și fac fără îndoială foarte mari servicii economiei noastre, dar dintre societățile acestea au dat prea puține înainte. În fruntea lor rar se găsesc oameni, cari nu ar avea și alte ocupații, oameni cari și-ar concentra toate puterile lor numai pentru înaintarea noastră economică. Societățile acestea nu crează și nu întăresc spiritul de întreprindere. Țăranul nostru în fața acestor societăți să simte tot slab și crede, că pentru-ca să facă o prăvălie se cere ajutorul multora și că el, singur nu va putea presta atât cât îi se cere. Nici nu-și mai bate capul. În schimb societățile să trudesă să deie o tantiemă acționarilor să-și plătească funcționarii și rar dacă mai țin seamă și de necesitățile cumpărătorilor pentru cari s'au înființat. Aceste societăți nu ne înființează clasa mijlocie, clasa celor cu dare de mână la alte popoare, stratul care la streini alimentează toate instituțiile culturale.

Stă în interesul nostru al tuturor, în interesul comercianților noștri mari, ca se îndemnăm țărani noștri mai isteți și cruțători să înceapă negoțul la sate. Acei cari cetesc aceste șire să cugete nu au vre-un frate sau neam, care ar putea face negoțul satelor. Iar negustorii noștri mari să înceapă în interesul lor propriu propaganda. Până când nu vom avea comercianți mici la sate, aluatul care va fi în stare să ne trezească spiritul de întreprindere, nu putem conta la nici un fel de comerț propriu. Până atunci comerțul nostru va avea numai rolul parafugerului.

Țăranii noștri prin faptul că să apucă de comerț nu trebuie să schimbe mediul, cum au fost nevoiți meseriașii cari au trebuit să stea aceia parte a vieții în care mai ușor să deprinde ceva, la meseriași streini și așa în mediul strein au fost siliți să-și modifice traiul și când să întorceau acasă să vedeau streini în satul lor. În timpul din urmă, mulțămirea întrunirilor de meseriași, s'a sanăt și acest rău; astăzi avem tot felul de măestri, cari ne pot învăța atâta oameni de câți numai avem lipsă. Comerțul nostru la sate nu ar trebui să lupte nici cu acest neajuns al începutului care la meserii ține generațiuni de-arândul.

Succesele ce le-ar produce micii noștri comercianți ar fi îndemn și pentru alții, ear dintre ei cei mai buni și mai dibaci ar cuteza să întreprindă și alte lucruri. În modul acesta ușor ni-s'ar creia pătura, care astăzi ne lipsește și de care avem lipsă. Aceasta ar fi o dezvoltare naturală a comerțului nostru și numai în urma acestui comerț vor putea pași tovarășiiile.

Nu vom să zicem că nu ne trebuiesc tovarășii de conzum căci în unele locuri aceste tovarășii ne sunt singura scăpare, vom să zicem, că acolo unde s'ar putea da comerțul micilor noștri proprietari să îndemnăm și îndrumăm pe cei mai apți pentru comerț. Oamenii noștri de inimă și presă, care și până acum a stăruit cu atât dinadins pentru înaintarea noastră economică, să pună mai mult pond pe creșterea micilor negustori la sate și aici ar putea să ajute mult și comercianții noștri de prin orașe. Credem că prin crearea comerțului la sate vom trebui să începem educația spiritului de întreprindere.

Educația și instrucția.

În desfășurările pe cari mi-am fost luat voie a le publica sub titlul: *Educația școlară*, am indigetat asupra răului de azi a școlii primare, în care s'ar pune prea puțin preț pe educația școlariilor, iar instrucției i s'ar da o prea mare îngrijire în detrimentul educației. Am dat indicații și cu privire la îndreptarea răului în viitor; așa cum am priceput eu chestia, cu privire la *viitorul școlii noastre românești*.

Ca de atâtea ori așa și astăzi dată am fost rău înțeles, așa încât cineva ține, că e bine să mă combată. Dar ce face; nici pomenire de combatere, ci o întunecată concluzie, din care ar reeși, că eu propag *retrogradismul*. Respectivul combatant se vede, că nu cunoaște de fel vederile mele, cu privire la problema

școlii moderne, cărora le-am dat expresie în chip și fel. De aceea mă simțesc îndemnat să lămuresc cele două noțiuni din fruntea cercetărilor de față. Nu vom intra în polemie, căci nu mi-e firea și nici nu-mi face plăcere.

Cei mai mulți chiar și dintre oamenii de școală, nu știu face deosebire între educație și instrucție, le confundă una cu alta. Prea puțini vor fi, cari să aibă o noțiune clară și lămurită. Și nici că e ușor a face distincția cuvenită, căci de cele mai multeori acțiunile lor se compluă, ori apoi din acțiunea uneia rezultă cealaltă. La tot cazul granițele lor se ating de aproape și se strătaie în mai multe puncte; ici coala de se acoper. În tocmai cum să strătaie cercurile, cari se formează în jurul unor centre apropiate unele de altele.

În lumea pedagogică modernă sub educație, se înțelege de comun: *cultivarea voinței, formarea caracterului religios-moral; dezvoltarea tuturor forțelor noastre intelectuale în direcție religioasă-morală*. Eată dară, că educația se referă la partea morală a elevului, la viața lui practică, la așa numita cultură a inimii. Educația lucrează într'acolo, ca din școlari să se facă oameni *cinstiți, drepti, echitabili, pioși, iubitori de adevăr, sinceri, temători de Dumnezeu, marimoiși, îndelung răbdători, lesne iertători, nemândri, nelepeși* etc. cu un cuvânt tot ceace se cuprinde sub concepția de *morală și moralitate*.

Altceva e instrucție. Ea are în vedere *înmulțirea cunoștințelor* din diferitele științe, cărora li-s'a făcut intrare în școală sub firma de obiecte de învățământ. Cu cât mai multe cunoștințe va ști înmagazină în spiritul elevilor, cu atât e mai bună.

Instrucția nu poate direct să influențeze voința elevului și astfel să inriurească asupra faptelor lui.

Ea este chemată să pregătească numai drumul, care duce acolo. Ea poate să aducă ideile în diferite combinațiuni și complicațiuni.

Instrucția are să lucreze ca materialul de cunoștințe să se consolideze în spirit, să se aducă în fel și fel de combinații în cât din ele să rezulte potente spirituale mai înalte.

Din relațiile în care se aduc ideile, rezultă alte stări sufletești ca sentimente, nizuințe, daruri, dorințe și voințe. Când învățământul va ști să lucreze într'acolo, atunci el a pus baza la formarea caracterului.

În atare caz școala lucrează prin învățământ asupra educației elevilor. Atunci vorbim de *educația prin învățământ*. Sunt rari învățătorii, cari pricep această artă și prea puține școlile în cari cu inimă liniștită să putem zice că învățământul să pune în serviciul educației.

Mai pretutindeni să face instrucție în măsură mai mare, ori mai mică, după capacitatea, zelul și hărnicia învățătorului, iar parte educativă e foarte neglijată. Cel mult dacă prin personalitatea sa, învățătorul mai influențează asupra elevilor săi în direcție educativă, dar prin învățământ aproape de loc nu.

Nu ne tânguim zilnic de lipsa unei *culturi* a inimii la tinerime și totuși, când vine cineva să ne indice căi și mijloace, în loc să cugetăm asupra novelor idei și aflându-le de bune să le adoptăm, ori nefiind clare să le clarificăm și întregim, ori chiar să le substituim prin altele mai bune, ne apucăm de combateri fără rost și de tot seci. Atât pot să-i spun d-lui din chestiune, că pe lângă aceea, că nu m'a înțeles de fel mai stă și faptul, că nici pe la școlile din părțile ungurene, la cari se provoacă nu e chiar El dorado.

Avem noi cunoștință și directă și indirectă de nivelul pedagogic-cultural și a acestor școli și recunoaștem cu plăcere ce e de recunoscut.

Intrucât domnul combatant nu m'ar înțelege nici acum îl îndrum la cărțile mele, pe cari dacă le va ceti, sunt sigur că nu va mai susținea afirmația sa pripită.

Desfășurările mele din articlii trecuți, au avut în vedere numai și numai *strămtoarea* în care va fi adusă școala românească în viitor și cu respect la aceasta a încercat să propună o soluție. Dacă știe altul mai bine, pe mine numai bucura mă poate.

Dr. Petru Span.

O fundațiune bisericească.

De câte ori ni-se dă să auzim, că credincioși de ai noștri investesc biserica și neamul cu câte o fundațiune, ni-se umple inima de legitimă bucurie; fiindcă aceste instituțiuni sunt mijloace de adevărată întărire și înălțare pentru neamul nostru cel mai rămas îndărăt și mai puțin ajutat între celelalte popoare conlocuitoare dela noi.

De aceea, cred a fi de interes public și instructivă darea de seamă asupra înființării unei însemnate fundațiuni în parohia noastră Bărăteaz, dela începutul an. 1906. Instructivă e din trei puncte de vedere: fundatorul și-a făcut datorița de creștin în sensul cel mai profund față de biserică și neam; dușul cel rău al contrariilor bisericeii prilejuiește nimicirea bunelor intențiuni ale nobilului stăruitor, îndemnându-l să-și revoace donațiunea; iar o fracțiune a poporului, pentru binele căruia se aduce bineplăcuta jertfă lui Dumnezeu, din egoism cras, binepronunțat, varsă fulgere și tunete asupra subscrișului, pentru ducerea la îndeplinire a voinței dăruitorului, în felul, ca aceea între toate împrejurările și pentru totdeauna să rămână fapt împlinit.

Istoricul e acesta: Nobilul creștin Ilie Luca, fost episcop bisericesc în timp de 2 decenii și adevărat până la moartea sa, a dăruit st. bisericii din Bărăteaz cu contract de donațiune, întreagă averea sa nemîșcătoare, în complex de 47 jugere pământ și casă, în valoare minimală de 40'000 cor. S'a îngrijit însă, precum se cuvenia, ca el și soția sa să trăiască să folosească averea. Fundațiunea fu destinată spre scopuri religioase, culturale și filantropice, conform literilor fundamentale întărite cu subscrierea lui. Dar din mila împrejurărilor atinse mai sus, imediat înaintea morții își revoacă donațiunea, iar cel mai de aproape interesat intenționează proces bisericeii pe baza revocării cuprinsă într-o declarație, care proces trecând prin cele trei foruri judecătorești, s'a terminat acum în favorul bisericeii, cu

excepțiunea a 12 jughere, cari are să le cedeze văduvei, ca avere câștigată de ea. Deci starea fundațiunii azi este de 35 jughere pământ estravilan și casa.

Punând în cumpănă toate momentele, cari contribuie la ajungerea acestui rezultat favorabil pentru biserică, află că: prevedința divină a voit să încunună cu aureola binecuvântării nobilele intențiuni ale creștinului evlavios, carele torturat de influința venită din afară și dușmănoasă bisericeii, își revocă donațiunea. Dar, contractul e un document încheiat bilateral, dreptce unilateral nu se poate desface. La nimicirea contractului, subscrișul, ca primitorul donațiunii nu a contribuit; prin urmare puterea lui de valoare nu s'a putut altera cu atât mai vartos, că eră aprobat de autoritatea supremă bisericească.

Dar, pentru aceea, toată afacerea aceasta, nime să nu o privească de forțată, ci ca eflusul unui proces foarte natural. Donatorul eră în stare materială bună, dar în familie numai el și soția, fără prunci. Rudeniile, cari au meritat spriginul lui, au fost de el ajutate; deci cu conștiință liniștită și împăcată a adus prinosul pe altarul bisericeii, spre mărirea lui Dumnezeu și ajutorarea neamului său. Eră natural mai departe, ca sfaturile părintești, ce totdeauna i-le-am dat bunului creștin, în sfârșit, să nu rămână glas fără urmă în pustie.

Evenimentele succedate apoi în jurul acestei fundațiuni dovedesc, că felul, în care s'a efectuat înființarea ei a fost cel mai nimerit.

Alte împrejurări glăsuesc, că averea aceasta solidă, dacă nu ajungea în proprietatea bisericeii se pulberă în vânt. Dar, în fine, toate au contribuit ca să amuțască gurile rele și comuna bisericească se întrezărească un viitor fericit pentru noile ei generații.

În cele următoare, pentru mai buna ilustrare a măreției acestui act de donațiune, las să vorbească literile fundamentale, întărite cu propria subscriere a nobilului fundator:

Literele fundamentale.

Cu voia lui Dumnezeu, Atotpotintelui, neavând următori în linie descendentă, umilit subscrișul, cu mintea sănătoasă și cu inima caldă pentru sfânta biserică și neamul meu, din al căror sân am ieșit și sub al căror scut mi-am aflat mângăierea pe această lume, de un sfânt dor m'am aflat îndemnat, să vin în ajutor bisericeii și națiunii mele, prin dăruirea întregii mele averi nemîșcătoare pe altarul sfintei bisericeii. Aduc această jertfă ca prinos Domnului, în semn de mulțămire pentru ajutorul de care m'a împărțit în toate întreprinderile mele, că am putut câștiga cu talanții, cari mi-au dat îndoiți talanți, și doresc, ca prin jertfa mea să se preamărească numele Lui. Poftesc însă, ca fundațiunea bisericească întemeiată de mine, după cum se descrie mai la vale, să se administreze în marginile acestor litere fundamentale, și anume:

1. Fundațiunea întemeiată de mine poartă, pentru toate timpurile, numele de: „Fundațiunea lui Ilie Luca“.

2. Fundațiunea constă din 11½ sesiune, zic una și jumătate sesiune pământ, un juger loc de vie și casa cu intravilanul de sub Nr. 35 din Bărăteaz, care azi prin contract de donațiune, am predat-o sfintei bisericeii gr. or. rom. din Bărăteaz, cu drept de a se scrie pe numele ei în cartea funduară, dar cu condițiunea că: până-ce eu și soția mea Maria, născută Huma vom fi în viață: noi să folosim întreg uzufructul și să plătim dările. Biserica deci intră în posesiune numai după moartea noastră.

3. Scopul acestei fundațiuni este: acoperirea lip-selor împreunate cu susținerea bisericii și a personalului ei; ajutorarea școlii, până când își va păstra caracterul ei confesional greco-oriental român; ajuto-rarea tinerilor săraci din parohie, cari ar cerceta școale mai înalte sau ar merge la meserii și ar învăța cu succes și cu purtare bună. În fine în anumite cazuri și după puțință a ajută pe credincioșii gr. or. români din parohie, cari sunt de tot săraci și neputincioși de lucru.

4. Fundațiunea se administrează separat de alte averi, prin Epitropia parohială și comitetul parohial sub supravegherea și controlul sinodului parohial și a Conzistorului diecezan.

5. Din venitele fundațiunii, pe calea bugetului se vor distribui ajutoare numai când va fi ajuns în starea de a arăta venit curat anuai de 2000 cor. zic două mii coroane, și anunit: cu $\frac{1}{3}$ parte a venitului să se ajutore în ordinea arătată sub punctul 3 adică: Bise-rica, școala, învățăceii și săracii, iar $\frac{2}{3}$ se alătură la capitalul fundațional, din an în an.

Când venitul anual va fi de 5000 cor. zic cinci mii coroane, să se ajutore părțile avizate sub punctul 3 cu suma de $\frac{1}{2}$ (adică jumătate) din venit, iar ju-mătate să se alature la capital.

Când venitul anual va fi de 10 000 cor. zic zece mii coroane anual, să se folosească până la $\frac{3}{5}$ spre scopurile arătate, iar $\frac{2}{5}$ (adică două din cinci părți) se alătură la capital. Și această proporțiune să se ob-serve până în fine.

6. Din partea venitului designat spre scopul ajutoarelor, un procent (10%) se dă ca remunerațiune purtătorului de socoată.

Tot din această parte a venitelor se vor purta speșele cu facerea părstaselor și a rugăciunilor înșir-ate mai la vale

7. Poftesc, ca după moartea mea și a soției mele, în tot anul să se celebreze în sf-ta biserică, prin preo-tul local, 5 parastase, pentru sufletele membrilor ră-posați din familia mea și anume:

a) în 29 Iunie, la sărbătoarea sf. Apostolii Petru și Pavel, ca ziua onomastică a tatălui meu Petru.

b) în 20 Iuliu, la sărbătoarea sf. Proroc Ilie, ca ziua numelui meu.

c) în 15 August, la sărbătoarea Adormirii Prea-curatei, ca ziua numelui mamei mele Maria și a soției mele Maria.

d) în Dumineca primă a Sf. post al Nașterii Domnului.

e) în Dumineca primă a Sf. post al Învierii D-lui.

În toate aceste cazuri, preotul celebrant și învă-țătorul se împărtășesc de taxa cuvenită pentru părstase, apoi atât aceștia, cât și cântăreții se provăd cu lumini. Afară de acestea dipticul familiei mele să se cetească la pomenirile îndatinatate peste an, ca ale ce-lorlalți credincioși.

8. Fundațiunea aceasta pentru toate timpurile aparține bisericii gr. or. române din Bărăteaz. Dacă după vremi ar încetă biserică aceasta de a mai există, ori de a-și păstra caracterul ei de acum, trecē în ad-ministrarea Conzistorului român gr. or. pe lângă îndatoririle cuprinse în aceste litere fundaționale și spre asemenea scopuri filantropice.

9. Literile fundaționale prezente s'au redactat în două exemplare, dintre cari, unul se păstrează în ar-hivul parohial, iar al doilea la Conzistorul eparhial, cari după aprobarea sinodului parohial și a Conzisto-rului eparhial intră în valoare.

10. Speșele urmate din predarea și primirea fun-dațiunii le supoartă parohia.

În fine încheiu acest act de pietate, întărindu-l cu subscrierea mea proprie, în fața rugăților subscriși martori.

Bărăteaz, la 9.22 Februarie, anul Domnului 1906.

Ilie Luca m. p.,
fundator.

În fața noastră:

Nicolae Crișmariu m. p.

Iova Putinar m. p.

Rózsa Henrik m. p.

George Beldea m. p.

După acestea închein și eu cu dorința, ca fapta aceasta adevărat creștinească, să asle mulți imitători în poporul nostru, iar cetitorilor revistei noastre să le servească comunicarea cazului spre edificare.

Nicolae Crișmariu,
paroh.

Sufletul omenesc.

(studiu metafizic)

de

Vichentie Simiganoschi

preot ort. rom. în Ilișești (Bucovina).

— Continuare. —

Atributul „etern“, adică fără de început și fînit, *spiritual*, adică necorporal, nesenzual, nematerial, ne-schimbabil se justifică din eternitatea și spiritualitatea principiului omogenal al sufletului omenesc primit din natura dumnezească.

II. Nemurirea sufletului.

Prin faptul că sufletul nu este o substanță con-cretă, pe care noi am putea-o cunoaște cu ajutorul senzorului nostru, ci u. princip metafizic-abstract, a cărui existență numai o admitem pe cale deductivă din fenomenele vieții noastre cunoscute, de aceea și immortalitatea sa nu se poate demonstra cu argumente palpabile, ci ea rezultă numai din concluzii raționale bazate pe așa fel de premise, cari se adevăresc din ordinea naturală perpetuu vie și activă. Pentru că nici chiar lumea materială și concretă nu poate fi așa, cum ea pare percepției subiective a fiecărui privitor, ci numai așa, cum rațiunea limpede a întregului geniu omenesc o cunoaște la o privire obiectivă și neîntu-necată de oarecarele fel de vederi particulare și inte-resate, de aceea lipsa de argumente concrete despre immortalitatea sufletului încă nu este în stare să-i de-roage acestei credințe puterea adevărului, ci, precum lumea o privim așa, cum concluzia rațiunii obiective ne-o înfățișează, întocmai pe aceea bază credem în adevărul despre immortalitatea sufletului.

După legea neștersă, ce o cetim în colosalul cap de operă al naturii, toate fiind cauzate, nimic nu poate fi necauzat.

A doua lege tot atât de fundamentală ne descopere, că toate sunt din ceva făcute. Chiar idealistul Plato, care la explicația cosmologică nu pornește dela cantitate, ci dela calitate, și de aceea nu admite ca Aristotel o materie, ci numai eternele idei ale planului de creațiune, prin părerea sa, că creatorul a imprimat eternele sale idei în spațiul imens, analog cum artistul le încorporează în marmoră sau aur, prin al său „en ho” totuși admite un oarecarele princip material, fără de care ideile nemateriale nu se pot concretiza.

Dară fiindcă în conștiința noastră de sine sufletul nu-l simțim ca ceva material, ci ca o putere de viață psiho-fizică, de aceea decade întrebarea, *din ce este făcut*, rămânându-ne numai de răspuns, care este cauza sa.

Cauza sufletului, ca princip de viață, neputând fi alta decât cauza întregului marcosm, și aceasta din urmă neputând fi cauzată, de aceea omenimea întreaga l'a derivat dela un oarecare suprem princip universal. Cine contestează și acest adevăr, cu acesta înceată ori ce discuție.

În ordinea naturală mai aflăm legea omogenității, după care fiecare efect este de o ființă cu cauza sa. Prin urmare sufletul nostru nu poate fi decât un spirit, sub care noțiune înțelegem o putere esențială, neschimbabilă, neperitoare, durabilă, eternă.

Omul, animalul și planta după terminarea cursului vegetativ și satisfacerea lezei fizice iarăși se întoarce în pământ, de unde este luat. În aceasta prefacere numai forma i-se schimbă, dară esența rămâne materie constantă, neschimbată dară și nedeosebită, căci „din pământ ești și în pământ te vei întoarce”. În mod clasic cântă acest adevăr prorocul zicând: „Eu sunt pământ și cenușă. Și iarăși m'am uitat în mormânt și am văzut oase goale și am zis: Oare care este împăratul sau ostașul, sau bogatul sau săracul?”

Solzii diferitelor stele căzute pe pământ ca meteori, pe acest glob ei își continuă existența materială. Gazele evaporate din tot ce se prefacă în marele marcosm, în înălțimile immense atmosferice ele se consolidatează în corpuri astrale.

Cine știe dacă un atom din corpul nostru, după mii de mii de ani nu-și va continua existența în oare care stea pe ceriu? Și totuși acest atom, la aparență fericit, nu va fi mai mult decât un atom din pulberea, pe care noi o călcăm în picioare, fără să ne dăm sama, că în dansa călcăm sudoarea, truda, sângele și iubirea de țară, aduse de strămoșii nostri prinos sfânt pe altarul viu al acestui pământ legendar și scump, precum cântă un poet:

„Sfânt și scump ne este nouă, căci întrânsul
[e păstrată.

„Țărâna veche strămoșească și a marilor eroi,

„Care nu'i relieva scumpă, pomenire neuitată,

„Carte vecinică de drepturi, moștenire pentru
[noi.

Stropii de rouă, cari după ce în fața soarelui de dimineată de pe modestele brânduși au îngânat stră-

lucirea diamanților neprețuiți din coroanele regale, după o călătorie îndelungată făcută prin regiunile atmosferice, cândva iarăși își vor lua forma originală.

Torente montane în furia lor nestăpânită rup stânci și în decursul rostogolului fărândându-le și tocindu-le le mână la vale ca năsip și bolovan, unde le lasă ca prundiș pe oarecarele ogor muncit în sudoarea feței brazdat de urgia necazului. Paguba unuia speculată fiind de alții ele se cară pe drumuri, se cimentează în poduri uriașe, fac fundamentul clădirilor mărețe sau se ineacă în bolboane adânci. Esențial neschimbate sub altă formă și în alte locuri, decum le-a pus mâna Creatorului, ele își perpétuă existența.

Omul originar, trăitor ca troglodit, câte metamorfoze intelectuale a petrecut el ca specie, până s'a văzut stăpânul civilizată al lumii? Schimbat în mii de forme etnice și culturale, dară ca specie esențial tot acela, el a biruit timpul, ca individ mereu de dânsul înghițit, fără ca în imensa natură vr'odată să se peardă.

Dacă în sânul fidel al naturii nici un atom material nu se perde, ci esențial tot acela înlăuntrul marcosmului își continuă negreșit existența, cum tocmai sufletul nematerial, primit imediat din natura d-zeească să nu și-o perpetue în infinit.

Spiritul omenesc din cărunta anticitate nu trăiește oare și azi în știința și cultura modernă, clădită pe fundamentul modest pus de începuturile gândirii primordiale. Câtă durere și admirare ne prinde de inimă, când ne gândim la viața, industria și arta omului preistoric, care încontinuu luptă crâncenă cu tot felul de antagonice naturale și-a răscumpărat existența sarbădă. Dară, cine știe de n'a fost mai fericit decât noi?

Motivele soterice, de geniu poetic al omului trăitor în timpuri idilice, îmbrăcate în forme mitice, pline de o fantazie până la extrem inaripată cât sunt ele de frumoase, vii și ingenioase? Dacă le reducem la idea lor conducătoare, aflăm în dansele stăruința nativă, de a birui natura friodă prin putere spiituală. Ce este creștinismul decât doctrina și realizarea acestei gravități spirituale înăscute sufletului omenesc? Geniul celebrilor artiști peste câți timpuri vorbește cătră noi prin rostul elocvent al grandgurelor, cari le perpetue amintirea binecuvântată?

Marii martiri și învățători ai bisericeii prin ce au dovedit și au realizat nemurirea lor, decât prin puterea de viață spirituală, de a trăi în veci în memoria posterității ca ideale și modele de parositon intelectual și religios-moral. Dacă elefantul, ca animal, prin inteligența sa făcându-se atât de abil și de folos, a devenit nemuritor, cu cât ești tu, o omule, de creatorul tău mai inferior creat, ca trăind numai pentru viața ta efemeră, după moartea fizică să-ți piară amintirea, ca fumul după ce se stânce focul?

Omenimea de ar stărui să realizeze amintirea neperitoare prin operi de caritate, prin spirit de solidaritate și everență, câte binecuvântări ar feri-o de atâte neajunsuri și suferințe?

Iubind binele pentru valoarea sa neîntrecută și urând răul pentru contradicția sa cu ideea binelui și a menirii finale, ea și-ar câștiga mai lesne nemurirea adevărată decât pentru răsplata sau de frica osândei. Un sclav nemernic și copil muribund al momentului este cel ce face binele numai din interes și numai de frica pedepsei se ferește de rău.

(Va urma).

Învățătorul ca model în școală și societate.

(Continuare.)

„Numai educațiunea morală perfecționează pe om și-l înalță la toată demnitatea sa, — zice moralistul Droz. — morala răspunde la toate trebuințele sufletului și ale societății; fără morală nici principii, nici caractere“; — iar părintele filosofiei morale, Socrate, a zis: „*Moralizați popoarele și nu veți avea nevoie de multe legi*“.

În fine, pe lângă calitățile până aici înșirate, mai având și altele de ordin moral, ca: iubirea de omenire, respectul și stima ce-o dărește fiecăruia, amorul filial, iubirea fătească, amicitia, facerea de bine curagiu etc., cari toate la oaltă formează personalitatea unui adevărat educător, se recere că să aibă o solidă cultură, adecă să poseadă știință și un număr considerabil de cunoștințe.

Un învățător carele dorește să-și susțină autoritatea sa atât de indispensabilă înaintea elevilor, dorind să steie la înălțimea chemării sale, trebuie să se folosească de fiecare prilej și minută pentru înaintarea sa în cultură și știință. Dr. Lazar Petrovici în compendiul său de pedagogie zice: „Cum va putea învățătorul instrui și deșteptă facultățile spirituale ale elevilor în măsura recerută, dacă el însuși nu-și va fi câștigat cunoștințe solide și de ajuns? Cum va avea învățătorul autoritate înaintea școlarii săi, dacă el știe numai cu ceva mai mult decât dânsii? Este știut, că cu cât omul e mai evalueat, cu atâta și autoritatea sa e mai mare, mai decizătoare. Și unui atare individ ne supunem cu toată voia“. Citez aici și o sentință a renumitului poet german Goethe: „Nimic nu e mai teribil, decât un învățător, carele nu știe mai mult decât trebuie să știe școlarii săi. Cine vrea să învețe pe alții, de mulțori poate retăcea ce este mai bun din ceea ce știe, dar nu este permis a fi semidoct“.

Experiența de toate zilele ne-a dovedit, că studiile pregătitoare câștigate pe băncile seminariilor s'a dovedit de mulțori insuficiente în fața progresului ce o reclamă pedagogia modernă. Mișcarea literaturii didactice e continuă activă pe calea progresului, iar teoreticile principii și regulile pedagogice consumate odinioară, cari pot fi privite numai ca indice, — ca directive asupra direcției de cultivare, cari avem a le urma în viață, — nu ne vor duce la scopul dorit, dacă nu sunt potrivite cu praxa vieții; căci după zisele lui James Hughes: „Cunoștința principiilor generale ale educațiunii este trebuitoare, dar cunoașterea particularităților muncii școlare, este de o importanță și mai mare pentru reușita instrucțiunii. Cunoștința principiilor generale ale nauticei nu-i prea folosește unui căpitan de corabie pe Missisipi“.

Educațiunea școlară fiind o artă și încă una dintre cele mai grele ce își are de bază știința, reclamă din partea factorilor ei o pregătire continuă în toate ramurile științei.

Ăstmod, învățătorul trebuie să-și însușească:

1., o cultură științifică pedagogică didactică, ca astfel să-l facă apt în arta educațiunii și ca să se știe feri de acelea greșeli ce-l împedecă în conducerea, în susținerea disciplinei, în metoda ori ținuta școlară;

2., să aibă o exactă cunoștință despre religiunea creștină;

3., să poseadă o deplină cunoștință despre studiul limbii române, cunoscând bine regulile ortografice și gramaticale, exerciindu-se în stil și compoziție spre a înțelege cu ușurință scrierile literare clasice a bărbaților noștri de valoare;

4., să se perfecționeze în vorbirea limbii maghiare, ca limbă oficioasă a statului nostru, și pentru-ca să poată afla noi isvoare de științe prin citirea operelor scrietorilor aleși străini, căci după cuvintele nemuritorului Goethe: „*cine nu cunoaște limbi străine, nici pe a sa proprie nu o pricepe*“;

5., să aibă cunoștințe temeinice din științele matematice spre a putea împărtași cu facilitate cunoștințe asupra raporturilor comerciale și industriale atât de necesare în practica vieții de toate zilele;

6., să aibă cunoștințe din științele reale, temeiul tuturor științelor;

7., să aibă unele dexterități tehnice, precum: o scriere caligrafică, o cultură vocală și instrumentală, o dexteritate în desemnul liber și linear, precum și o dexteritate în toate mișcărilor gimnastice;

8., să-și însușească cunoștințe și din ceialalți rami ai științelor pozitive, pentru-că inv. are să propună și din aceste științe ori să ajutură de științele pozitive la învățământ; și,

9., în fine să studieze cu temeinicie și profunditate psihologia căci după zisele filozofului Herbart: „... o parte mare a imenselor lacune în cunoștințele noastre pedagogice provine din necunoașterea psihologiei și că până nu vom avea știința aceasta, nu vom fi în stare a ne da seama nici chiar despre o singură oră de învățământ, dacă am purces bine sau rău“.

Recapitulând despre cele zise la cultura și cunoștințele învățătorului, nimenea să nu creadă ca studiind și absolvând cu succes cursurile pedagogice, ori ascultând și studiind pe cei mai acreditați bărbați pedagogici cu toate sistemele lor sunt deplin perfecți și că intrând în viața practică a școlaii nu mai au lipsă de alte pregătiri și cunoștințe nouă. După cum zisei în altă parte a elaboratului meu, institutele pedagogice dau numai indicele, adecă pun numai fundamentul pentru pregătirea ulterioară a viitorilor învățători.

Lumea progresează cu pași gigantici pe toate terenurile; nimic nu stă pe loc, precum nu stă pe loc nici literatura pedagogică-didactică, toate grăbesc spre perfecțiune.

A stă pe loc petrecând în neactivitate înseamnă, o inconștientozitate de datorința ce o avem ca factori, cari avem a prapaga lumină și știință; și nedemni de o soarte mai bună.

Lozinca timpului este progresul, și cum vom răspunde în fața posterității, dacă nu vom manifesta pe cale antididactică un viu interes cătră tot ce tinde la perfecțiune? Adimiralul pedagogilor Disterreg zice: „Trăim numai atât, cât suntem activi și cine nu-și dă concursul la progresul general, ci stă ca un trândav, acela este un membru mort în corpul pulsiv al societății“.

Valoarea unei societăți ori a unei reuniuni culturale să conformă incontestabil prin gradul ei de cultură, prin afirmarea cu demnitate în toate acțiunile vieții ce tind la bine, frumos și nobil, prin numărul

operetelor edate, c'un cuvânt prin toate întreprinderile nobile ce tind tot mai mult la perfecțiune.

Rezultă de aici, că fiecarele dintre stimații frați colegi, au una și aceeași misiune, prin urmare fiecarele e dator ca să concurgă la edificarea mărețului edificiu al culturii, prin care am ridică valoarea demnității noastre ca factori primordiali în școală și societate: „Nu uitați — a zis confratele nostru Iuliu Vuia — în unul din „Almanachele învățătorului român“ că și în cei mai mici și debili, existând suflet și voință tare, de câte ori nu au produs minuni! Priviți locomotiva unui tren, ce minoritate disparentă este ea în raport cu întregul tren și totuși ea conduce colosul de tren Locomotiva cea adevărată a societății omenești suntem noi, cari prin forța culturii conducem neamul omenesc la liman; cât de frumos am putea să ne afirmăm, numai de am voi!” Tractând până aici după posibilitate pe învățător ca ofician în școală, permiteți-mi On. adun. gen al deseriă în liniamente fugitive și în *partea lui neoficială în societate.*

Omul este izuzestrat dela Dumnezeu cu inclinări de a nu viețui singur, ci însoțit unul cu altul în societate.

În societate facultățile omenești să perfecționează amăsurat scopului sublim; și numai în societate își află o viață mai deschisă și mai liniștită.

Misiunea învățătorului se estinde nu numai între limitele impuse de oficiul său în școală, ci și în societatea omenilor a căror aspirațiuni sunt identice cu ale învățătorului lor.

Societatea află în persoana învățătorului cel mai puternic razim spre a o conduce la limanul dorit. De altă parte însuși învățătorul fiind membru natural al societății și încă cel mai însemnat, poate influența prin autoritatea și cunoștințele sale mai mult ca ori și care altul, asupra intereselor mari ce le așteaptă biserica, neamul și patria mamă.

(Va urma.)

CRONICA.

† Archimandritul Nifon starețul mănăstirii Sinaie, care plecase nu de mult cu Archimandritul Dioise din Bușteni la Ierusalim, spre a se închina în fața sfântului mormânt, a murit în Tiberiada (Palestina) lângă lacul Galileii, și a fost înmormântat în Ierusalim. Decedatul Arhimandrit era de 54 ani și se bucura de mare stimă în lumea care-l cunoștea. Se bucură de o deosebită considerație și la palatul regal.

Odăjdiile preoțești. Dl N. Iorga să ocupă în „Neamul Românesc“ cu articolul nostru „Odăjdiile preoțești“ căutând pentru România modalitățile să dea bisericilor odăjdiile potrivite. Factor important ar putea fi în primul rând, în România ca și la noi, societățile pentru lucrul de mână, școalele de cusătorie „unde în locul acelor minuni de răbdarea, prin care să strică ochii și se perde sufletul, numai ca se servească luxul, s'ar cădea ca, în țara creștină să se învețe și lucrul vesmintelor pentru preoți și archierei. Ear pentru a vedea cum se coase în centrele răsăritene s'ar putea da o bursă pentru-ca o fată cu pricepere și gust să meargă în țările ortodoxe. Loc potrivit ar fi și mănăstirile de maice unde învățând mai întâiu călugărițele, ar putea da fetelor muncitoare din satele vecine învățătura aceasta a lor“. Noi am fi cei dintâiu cari ne-am bucura dacă s'ar încerca să se aducă la îndeplinire propunerea Dlui Iorga.

A 400 aniversare a nașterii lui I. Calvin marele reformator se va serba cu deosebită pompă în orașul Genf unde a trăit și murit Calvin. Partizani din toată lumea și mai mulți streini și-au anunțat sosirea pe zilele de 2—6 Iulie a. c. când se va serba acest al IV. centenar.

Biblia în parlamentul german. În Germania cunosc și deputații biblia. În una din ședințele Reichstagului german pe când tocmai vorbea un orator al centrului catolic, social democratul Adolf Hofman îl întrerupse zicând: „Adăți aminte ce zice Sirach la C 5. vers 14“. La întreruperea aceasta neobicinuită s'a produs o tăcere mormântală. Cunoșteau biblia dar nime nu eră atât de umblat în Biblie ca să știe că ce anume să zice la locul citat. Un deputat însă procură mai repede o bibliă și la locul indigetat găsi următorul răspuns: „Dacă pricepi un lucru, esplică-l, împărtășindu-l și semenilor tăi, iar dacă nute pricepi, fiteți gura“. Vă puteți închipui ce a urmat după acestea.

Aviz!

Avem onoare a Vă aviză, că cu prima Ianuarie 1909, am deschis în Arad, strada Deak Ferencz, Nr. 33, o librărie românească, sub numirea:

„Librăria diecezană“

Întrând în legătură cu cele mai renumite firme din țară și străinătate, librăria noastră este asortată cu tot felul de cărți: bisericești, școlare, pedagogice și iterare; revizite bisericești și școlare; instrumente muzicale și tot felul de note; revizite de scris: hârtie, cerneală, cu un cuvânt cu toate ce aparțin unei librării bine asortate.

Aducându-Vă aceasta la cunoștință, ne rugăm de sprijinul D-Voastră binevoitor.

Cu stimă:

Tipografia diecezană.

Inscripții școlare

conform ordinațiunei ministrului de culte și instrucțiune, precum și a forurilor bisericești-școlare, se află spre vânzare la:

Librăria diecezană din Arad.

Prețul 8 coroane.

Cronică bibliografică.

A apărut No. 422 al „Bibliotecei pentru toți“ intitulat „Pentru Pâine“ de Sienkievicz. E o năvălă realistă în care Lorenzo și Marișia, tatăl și fiica sa, polonezi, părăsesc patria lor plină de amintiri ducioase, pentru a merge în America în căutarea pâinei. Adevărații de făgăduința înșelătoare a celor două elemente de reslățire a neamului Polonez, pornesc spre New-York. Mentea bătrânului clădește o lume de fericire și noroc. Se crede cel mai avut om cu care nu s-a mai asemăna nimeni din patria sa. Când pământul dorit tot palatul fericirii să prăbușește, se scutură visurile ca florile de Mai. Subcimarea în făurirea unui trai îmbelsugat le sleesc puterile. Nenorocirea îi urmărește pretutindenea. Furtuna, sărăcia și revărsarea de apă în pustirile americane închid ochii bătrânului îndurerat, că nu-și mai poate vedea draga Polonie. Fiica nebună, se sfârșește în portul New-York, frământată de dorul năvalnic după iubitul său Iasko din Lipusk. Citind-o, ochii picură lacrimi de milă. Un volum de peste 150 pagini, 30 bani. De vânzare la librăria diecezană.

A apărut „Lucefărul“ Nr. 5 cu următorul sumar: Gh. Tulbure, Coloniile macedo-române din Ungaria și tinereța metropolitului Șaguna. Elena Farago, Uitare (poezie). Ioan Adam, Poeme în proză: Oglinda. G. Lacul morții (poezie). C. Rotică, Visătorul (poezie). Charles Morice, Scisori din Paris: Salonul de Toamnă. G. Martirul Christoșilor (poezie). I. Eneșcu, Cântec (poezie). G. Bogdan-Duică, Correspondență din București: „Carmen saeculare“ și apus de soare. Maria Cuntan, Poezie. E. Hodoș, Pagini stăine: Ivan Turgheniev. Ceasul. Cronică. Conferințele Asociațiunii (T.). Premiile Academiei (T.). Conferințele despărțământului Năsăud al „Asociațiunii“ (Dr. V. Seni). Asociațiunea din Arad (S.). Din Bistrița (E. A. C.). Prima scenă românească în Cernăuți. Știri. Poșta Redacției. Poșta Administrației. Bibliografie. Ilustrațiuni: Gropeanu: La pian, Potret Carmen Sylva, Studiu, Ivan Turgheniev. Brâncuși: Cap de studiu. Poitevin: Pe Seina. Brâncuși: Somnul.

În „Telegraful Român“ părintele Ioan Popa din Cristian să ocupă cu înființarea bibliotecilor parohiale și aduce exemplu Cristianul unde din contribuțiile parohienilor din venitul unor petreceri aranjate în acest scop și din cumpăratal pe credit s'a putut crea o bibliotecă parohială.

„Foaia școlastică“ din Blaj are scrisori pedagogice de V. G. Borgovan. Însămnătatea prelegerilor populare. Octavian Goga. Din psihologia neamului etc.

„Economia“ foaie economică ilustrată în Caransebeș, Prăsirea găștelor, însemnătatea cioarelor pentru vânători și economi și stărpirea lor și Informațiuni.

„Natura“ revistă științifică de popularizare nr. 5 Din scrisorile lui Euler către o prințesă germană de E. Casimir. Baloanele dirigiabile de Cap. Gh. Grigoriu. Cometa Halley, Astronomia în literatură. Ciornoziom, Curenți de aer într-o cameră și Notițe.

„Noua Revistă Română“, are Noutăți: Modificarea legii sinodale în România despre care și „Țara noastră“ din Sibiu are un prim articol. Profesorul universitar de un rang superior Catulle Mendes și Richard Wagner. Chestiuni actuale: C. Rădulescu Motru din psihologia ziaristilor noștri. Literatură: V. Eftimiu Tinerețe. Mateiu Rusu, Omul adevărului. Edgar Poë, Viermele biruitor. Ioan Turgheniev, Poeme în proză. Const.

I. Florea, Despre popularizarea artei antice; apoi note și discusiuni.

„Candela“ No. 2 Dr. V. Gheorghiu, Reformele recente pe terenul criticii textului cărților T. N. C. Morariu, Virtutea creștină. Victor Zaharovschi, Sfințirea și zidirea noilor biserici a noilor case preoțești precum și înregistrarea zilelor și faptelor memorabili etc.

Licitațiune minuendă.

În urma încuviințării Venerabilului Consistoriu ort. rom. din Oradea-mare de sub Nr. 2320/1908 prin aceasta se publică licitațiune minuendă pentru edificarea bisericii din comuna **Buntești**, tractul protopopesc Vașcău, cercul pretorial Beiuș, cu prețul de esclamare 5174 cor. 41 fil., pe ziua de **7 Martie** st. n. 1909 orele 10 a. m. în localitatea oficiului parohial din loc. Licitanții au să depună ca vadiu 0% din prețul de esclamare, sau hârtii de valoare sau în bani gata. Preliminarul de spese, planul și condițiunile de licitațiune se pot vedea la oficiul parohial. Comuna parohială își rezervă dreptul de a da lucrarea spre executare celui dintre licitanți, în care va avea mai mare încredere. Licitanții nu-și pot forma drept la diurne și spese de călătorii. Contractul pentru întreprinzător va fi valabil îndată după subscriere, iar pentru comuna bisericească numai după aprobarea din partea Ven. Consistor.

Dat din ședința comitetului parohial din Buntești ținută la 18/31 Ianuarie 1909.

Terențiu Pap,
paroh, președintele com. par.

Georgiu Vidicanu,
notarul comitetului.

—□—

3—3

➔ **Compactor român în Arad** ➔

Iustin Ardelean

Strada Weitzer János Nr. 13.

Execută grabnic și prompt
tot soiul de lucrări, atingătoare de
aceasta branșă.

Legătură fină și durabilă.

Prețuri moderate.

41

